

3. Слюсаревський М. Психологія безпеки людина в онтологічному і гносеологічному вимірах. Наукові студії із соціальної та політичної психології. Збірник статей. Вип. 45 (48) 2020. – с. 9.

4. Шароватова О. Безпека особистості як соціокультурний феномен. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 4 – с. 66.

5. Дектярєва Т. Психологія безпеки: Актуальні проблеми психології. – 2012. – Т. 1, Вип. 35. – с. 34.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-228-9-12>

MODERN PSYCHOLOGY: THE PROBLEM OF DEFINING THE SUBJECT AND TASKS

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА І ЗАВДАНЬ

Savchyn M. V. Савчин М. В.

*Doctor of Psychology, Professor,
Head of the Department of Psychology,
Drohobych State Pedagogical University
Drohobych, Lviv region,
Ukraine*

*доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область, Україна*

У наш час проявляється надмірна віра в психологічну науку і люди спрагли психологічних знань, прагнуть придбати книги з порадами для самодопомоги і в такий спосіб зрозуміти свої екзистенціальні переживання та знайти шляхи розв'язання життєвих проблем. Одночасно слід бути критичним до ідей, які у ній культивуються та з'ясовувати витоки редукції та натуралізації внутрішнього світу людини, які спостерігаються в багатьох аспектах, бо ідеї та поради, що викладаються в монографіях, підручниках та популярних книгах з психології, є неоднозначними, не цілком прийнятними, інколи навіть суперечливими щодо реальної автентичної природи людини. Вони є певною мірою тенденційними, бо в них відображаються культивовані автором методологічні принципи і теорії. Автори концепцій не завжди враховують об'єктивні «обмеження сучасної психології» в дослідженні внутрішнього світу людини. Джерелом помилок є схильність вченого-психолога дещо спрощувати (редувувати), а відтак, спотворювати реальність та пристосовувати її до своїх теоретичних уявлень, схильність до самообману та універсалізації власного досвіду взаємодії

із світом і побудови власного внутрішнього світу як єдино можливого правдивого та реального варіанту.

Методологічні завдання психології полягають у відкритому і неупередженому розгляді та вивченні об'єктів, котрі не мають ні фізичної величини, не володіють фізичним рухом, за яким можна спостерігати, проте їм притаманні властивості, які можемо досліджувати та завдяки чому отримувати важливі для науки і практики відомості про внутрішній світ людини [1; 2]. Психологія має бути відкритою до того, що є реальним і справжнім у внутрішньому світі людини, не може уникнути метафізичних та етичних проблем людини та її життя у соціальному світі.

Стратегічною проблемою психології взагалі та культивованих теорій особистості зокрема є труднощі в поясненні головних причин певних типів поведінки людини, оскільки не враховується чинник, а навпаки, надають головної ваги вторинним чинником. Фактично у такий спосіб вона невтомно і послідовно огрублює реальність внутрішнього світу людини. Сучасна психологія не враховує того факту, що духовне є визначальним складником внутрішнього світу особистості, а духовна сфера трансцендентного походження детермінує цей світ та життя людини в ньому.

У XXI ст., як і у XX ст. у психології продовжує переважати натуралістична та редукціоністська методологічні орієнтації, атомістичне та детерміністське розуміння людської природи [3; 4]. Це призвело до того, що у самій психології відбулася редукція її предмету, яка постаючи як наука про душу, поступово стала наукою про психіку. Поширеним виявилось спрощене уявлення про внутрішній світ людини без духовного начала, нехтування моральною проблематикою або зведення моральності до соціальної моральності та одночасне нехтування моральністю духовної природи. Це призвело до того, що психологія фактично не зосереджується на найголовніших душевних проблемах людини. Поза увагою психології виявилися фундаментальні конструктивні екзистенції людини – духовна рефлексія і духовне споглядання, одухотворені страждання, смирення та каяття тощо [5; 6; 7]. Це означає, що найголовніша мета і завдання методологів та теоретиків психології – повернути первинне уявлення про психологію як науку про душу, а не тільки розглядати її як науку про психіку. Психології слід враховувати той об'єктивний факт, що Бог «є визначальним, вирішальним фактором та вирішальною підставою у житті людини та суспільства, що фундаментально впливає на внутрішній світ людини та її життя».

Редукований стан предмета психологічної науки зумовлює труднощі у психологічній практиці. Психолог, що не враховує духовний чинник, не може ефективно працювати із стражданнями людини, сприяючи їх

перетворенню в одухотворенні і в той спосіб сприяти її виздоровленню. Психологи-практики часто неадекватно трактують здатності особистості творити віру, любов, творити добро і бути відповідальним, надіятися, а тому часто пропонують клієнтам культивувати індивідуалізм, егоїзм, себелюбство, егоїстичне самоствердження, необґрунтовану самооцінку тощо, що призводить до нових диструкцій у майбутньому [8].

Якщо психологія претендує на вивчення внутрішнього світу людини, то вона повинна враховувати наявність у ньому двох складових, по-перше, психіки як прижиттєвого утворення, виникнення якого зумовлене існуванням людини у соціальному і матеріальному світах та, по-друге, духовної складової, яка стосується духовних здатностей і має трансцендентне (божественне) походження. У онтологічному і феноменологічному планах ці складові взаємодіють між собою. Як показують монографічні дослідження між духовною складовою та психікою соціального походження може існувати, по-перше, більш чи менш тривала чи ситуативна синергія, по-друге, особистість може жити так й не відкривши у своєму внутрішньому світі духовного я, по-третє, вона може взагалі заперечувати його існування (матеріалісти, атеїсти) і, по-четверте, навіть може створювати антидуховність (сатаністи). На сучасному етапі більшість теоретиків і практиків у сфері психології не відкрили у своєму внутрішньому світі духовне я, а тому їх теоретичні побудови (концепції, теорії, концепти) чи психологічна практика не враховують існування духовного я у внутрішньому світі людини, і тому воно (духовне я) має проблемний статус у психологічній науці. Неврахування онтологічного статусу духовного я у внутрішньому світі особистості у психологічній практиці зумовлює її нездатність ефективно і за короткий період часу вирішувати складні проблеми душевного життя людини – втрати сенсу життя, апатію, депресію, страхи, виникнення посттравматичних синдромів тощо.

Редукція предмета психології призвела до однобічного розгляду станів, процесів та властивостей внутрішнього світу людини, зокрема. Поза увагою дослідників виявилися духовні здатності вірити, любити, творити добро і боротися зі злом, надіятися, терпіти, сприймати вічність, здатність трансцендентувати не тільки з ситуації до ситуації, від однієї діяльності до іншої, від однієї людини до іншої чи групи до іншої групи, але й трансцендентувати до духовної сфери [9].

Нередуковане уявлення про предмет психологічної науки як науки про душу, а не науки про психіку як прижиттєвого утворення соціального походження передбачає цілісне уявлення про внутрішній світ, в якому окрім прижиттєвих психологічних та особистісних утворень, представлено духовне трансцендентного походження. Це означає, що психіку слід розглядати як зумовлену соціально, соматично, активністю та самоактивністю людини, а також духовною сферою.

Відтак психологам необхідно звернути увагу на духовну складову внутрішнього світу людини і в той спосіб повернути психології її первинне визначення та призначення – бути наукою про душу.

Література:

1. Мур, Томас. Піклування про душу: як сповнити глибиною і сенсом щоденне життя / пер. з англ. Ольга Демиденко; за фак. ред. Дмитра Залевського і Олега Фешовця. Львів: Видавництво «Астролябія», 2020. 448 с.

2. Олпорт Г. Становление личности: Избранные труды / Г. Олпорт. – М.: Смысл, 2002. 462 с.

3. Маерс, Девіс Дж. Теорія рівнів пояснення / Джонсон Л. Ерік та ін. Християнство і психологія: п'ять поглядів / перекл. з англ. Надійка Гербіш. – К.: ВИДАВЕЦЬ ПАЛИВОДА А.В., 2018. 328 с. С. 101 – 102.

4. Джонсон Л. Ерік Християни у психології: стислий історичний ракурс/ Джонсон Л. Ерік та ін. Християнство і психологія: п'ять поглядів / перекл. з англ. Надійка Гербіш. – К.: ВИДАВЕЦЬ ПАЛИВОДА А.В., 2018. 328 с. С. 5 – 52.

5. Лэнгле А. Жизнь, наполненная смыслом. Прикладная логотерапия / А. Лэнгле. – 4-е изд. – М.: Генезис, 2011. 128 с.

6. Коу Джон Г., Голл Тодд В. Трансформаційна психологія / Джонсон Л. Ерік та ін. Християнство і психологія: п'ять поглядів / перекл. з англ. Надійка Гербіш. – К.: ВИДАВЕЦЬ ПАЛИВОДА А.В., 2018. 328 с. С. 209. – 254.

7. Робертс Роберт К.Т., Вотсон П. Дж. Християнська психологія / Джонсон Л. Ерік та ін. Християнство і психологія: п'ять поглядів / перекл. з англ. Надійка Гербіш. – К.: ВИДАВЕЦЬ ПАЛИВОДА А.В., 2018. 328 с. С. 157 – 208.

8. Савчин, М.В. Здоров'я людини: духовний, особистісний і тілесний виміри: монографія / Мирослав Савчин – Дрогобич: ПП «Посвіт», 2019. – 232 с.

9. Савчин, М.В. Духовна парадигма психології: монографія / Мирослав Савчин. – К.: Академвидав, 2013. 224 с.